

ERDŐ, Péter *Die Quellen des Kirchenrechts. Eine geschichtliche Einführung* (Adnotationes in ius canonicum 23), Peter Lang, Frankfurt am Main 2002. pp. XX+186

A kánonjogtörténet tudományán belül három nagy területet különböztethetünk meg: a forrástörténetet, az intézménytörténetet és a tudománytörténetet. Erdő Péter, Esztergomi-Budapesti érsek, a Stephan Kuttner Institute of Medieval Canon Law (München) elnökségi tagja, mint a kánonjogtörténet nemzetközileg nagyra becsült kortárs kutatója ebben a kézikönyvében a legelső területet dolgozza fel német nyelven. Erdő professzor 1998-ban publikálta magyar nyelvű kötetét *Az egyházjog forrásai. Történeti bevezetés* (Egyház és jog 3 = Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae, I/1) címmel, amely a hazai kánonjogász képzés forrástörténeti stúdiumának alapkönyve lett a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Az eltelt évek kutatási eredményei, illetve szövegkiadásai és publikációi arra indították a szerzőt, hogy az új eredményeket feldolgozva és a nemzetközi érdeklődést szem előtt tartva német nyelven készítse el hiánypótló kézikönyvének új kiadását.

Annak ellenére, hogy a szakirodalomban az elmúlt évtizedben több átfogó kánonjogtörténeti munka látott napvilágot (vö. GAUDEMET, J., *Les sources du droit canonique, VIe-XXe siècle. Repères canoniques. Sources occidentales* [Droit canonique], Paris 1993; Uő., *Église et cité. Histoire du droit canonique*, Paris 1994; MUSSELLI, L., *Storia del diritto canonico. Introduzione alla storia del diritto e delle istituzioni ecclesiali* [Collona di «Studi di diritto canonico e ecclesiastico», Sezione canonistica 8], Torino 1992; VAN DE WIEL, C., *History of*

canon law [Louvain theological and pastoral monographs 5], Lovain 1991; BRUNDAGE, J., *Medieval Canon Law*, London 1996²), a kánonjogi karok hagyományos oktatási tematikájának megfelelő megközelítésnek ezek mégsem feleltek meg. Alphons M. STICKLER bíboros méltán elismert latin nyelvű kézikönyvének (*Historia iuris canonici latini. Historia fontium*, Torino 1950) klasszikus tárgyalási metódusa Erdő Péter munkájában talált folytatásra.

A szerző a témához képest gördülékeny, de informatív stílusban, *Stickler* művétől részben eltérő struktúrában mutatja be a források kialakulását, szerkezetét, megjelölve a legjobb kritikai, vagy diplomatikai kiadásukat, továbbá a legfontosabb szakirodalmat. Felépítését tekintve a könyv kronologikus, azon belül szisztematikus rendben, négy fejezetre bontva tárgyalja anyagát. A munkát az egyházjog forrásaival kapcsolatos terminológiai megalapozás vezeti be (1-9). Ezt követi első fejezetként a *ius antiquum* időszakának bemutatása, azaz a *Gratianus* előtti források számbavétele és jellemzése (11-103), majd ezután kerül sorra a klasszikus kánonjog idejének tárgyalása (a *Decretum Gratiani*-tól [1140] a *Trentói Zsinatig* [1545-1563]) [105-137]. A harmadik fejezet a trentói egyházjog korát tárgyalja a kodifikációig (139-150), végül a negyedik a kodifikációk korát ismerteti (151-164), általános eligazítást nyújtva az 1917-es és az 1983-as *Codex iuris canonici*, illetve a *Codex canonum ecclesiarum orientalium* megszerkesztésének indokairól és körülményeiről. A kötet ismerteti a részleges egyházjog forrásait is, különös hangsúllyal Magyarországra.

Erdő professzor művének sajátja a könyv elején elhelyezkedő terminológiai áttekintés. Ebben a szerző először a jogforrás fogalmát tisztázza (1), amely egyúttal érzékelteti a kérdés mögött meghúzódó jogfilozófiai problémákat is. A továbbiakban meghatározza az egyházjogi forrástörténet fogalmát és a szerző által felhasznált sajátos módszert. Ez a forrás- és irodalomtörténet. Ugyanitt találjuk meg a kánonjogi gyűjtemények osztályozásának elveit is (2-6).

Külön méltatást érdemel a *Decretum Gratiani*-ról szóló rész (105-114). A klasszikus kánonjog időszakát elindító mű a kánonjogi forrástörténetben betöltött jelentőségét szem előtt tartva, a legújabb szövegkritikai és kodikológiai vizsgálatok eredményét figyelemmel kísérve került kidolgozásra. A szerző röviden összefoglalja a *Gratianus* kutatás legújabb irányait és elméleteit, különös tekintettel *Rudolf Weigand*, *Andres Winroth*, *Carlos Larrainzar* és *José Miguel Viejo-Ximénez* megfigyeléseire (107).

Ki kell emelnünk a II. fejezet, VII. cím alatt (Sonstige Sammlungen kanonischer Rechtsnormen; 131-137) tárgyalt zsinati gyűjtemények és szinodális könyvek ismertetését, amely egyedülálló a szakirodalomban. Erdő Péter kutatásai nemzetközi szinten is alapvető jelentőségűek a középkori szinodális könyvek szerepének, tartalmának és forrásainak tudományos feltárásában, rendszerezésében és bemutatásában, különösen Gniezno, Prága, Salzburg és Esztergom tekintetében.

A kézikönyv elején alapos és naprakész bibliográfia található (XIII-XX), amely a szótárak, lexikonok, kézikönyvek, forráskiadványok és folyóiratok felsorolásán túl, a legfontosabb internet helyeket, továbbá microfichek és CD-n lévő könyvtárat is tartalmaz. Ezek közül Kenneth Pennington *Bio-Bibliographie des*

mittelalterlichen Kirchenrechts bázisa jelenleg a <http://faculty.cua.edu/pennington> címen érhető el.

A mű használatát megkönnyíti a kötet végén található, Rihmer Zoltán által szerkesztett név és címmutató (165-178), illetve az ezt kiegészítő tárgymutató (179-186).

A német nyelven megjelent és Erdő Péter munkáját dicsérő könyv mind szerkezetében és tartalmában, mind pedig módszerében követésre méltó, nagyon jól használható segédeszköz. A kánonjogi forrástörténet művelésére a modernkori kodifikációk ellenére is szükség van. Nem pusztán a kánoni jogalkotás történelmének és összefüggéseinek feltárásához, hanem a hatályos egyházfegyelem mélyebb megértéséhez. A hatályos *Egyházi Törvénykönyv* 6. kán. 2. §-a kifejezetten megfogalmazza, hogy amennyiben egy kánon régi jogot tartalmazna, úgy azt a kánoni hagyomány figyelembevételével kell értelmezni. Éppen ezért nélkülözhetetlen a kánonjogi képzés számára Erdő professzor új könyve, mely nagy didaktikai, de egyúttal tudományos éleslátással rendszerezi az Egyház történelem során felhalmozódott fegyelmi forrásanyagát. Remélhető, hogy ez a kötet Stickler bíboros munkájához hasonlóan hosszú évtizedekig fogja segíteni nemcsak a kánonjogász képzést, hanem mindazokat, akik az egyházi jogforrásokat helyesen és kellő tudományos alázattal szeretnék értelmezni.

SZUROMI Szabolcs Anzelm O.Praem.